

Landstingsfullmäktige

1 Revisorernas bedömning av Delårsbokslut per 2013-08-31

1.1 SAMMANFATTNING

Med hjälp av vårt revisionskontor har vi granskat landstingets delårsbokslut per augusti 2013. Granskningen har genomförts med utgångspunkt i Lag om kommunal redovisning och God redovisningssed.

Underlag till våra bedömningar är landstingsstyrelsens delårsrapport till fullmäktige, styrelsens protokoll med handlingar och uppgifter som framkommit i de granskningsinsatser som revisorerna i enlighet med revisionsplan för år 2013 hittills har genomfört.

Vi har inte i detalj granskat att räkenskaperna är riktiga. Istället har rimlighetsanalyser gjorts med hjälp av översiktliga analyser kombinerat med stickprovskontroller.

Vår sammanfattande slutsats är att det ekonomiska resultatet och det resultat för verksamheterna som redovisas i delårsbokslut per augusti 2013 i flera väsentliga delar inte uppfyller de mål som fullmäktige beslutat.

Sammanfattningsvis är våra iakttagelser och bedömningar följande:

- *Delårsrapporten behöver utvecklas* till att i förvaltningsberättelsen även redovisa Hälsovalet och beslut och turer kring Stafettläkarstoppet.

Vi ser dock positivt på att delårsrapporten utvecklats med en redovisning av den översiktliga avstämningen av landstingsplanens framgångsfaktorer. Även redovisningen av det ekonomiska utfallet per centrum har utvecklats.

- Landstingets ekonomi är fortsatt bekymmersam och vi bedömer att beslutat nollresultat inte kommer att klaras under 2013. Prognosen för helår visar på *underskott på 22,8 mkr (exklusive Rips på 117,8 mkr)*. Till detta ska läggas *tidigare års underskott, totalt 139,6 mkr, varav 36,7 mkr ska återställas under 2013*. Enligt uppgift kommer detta inte att kunna inhämtas under planperioden.
- Vi ser positivt på att styrelsen fattat beslut om en rad åtgärder i syfte att komma tillrätta med det bekymmersamma ekonomiska läget. Det *saknas dock beräkningar* avseende vilken besparing dessa kan ge och vilka konsekvenser åtgärderna kan få.

- Verksamhetsmålen har i väsentliga avseenden inte uppnåtts och behöver enligt vår mening ett ökat fokus. Bristande måluppfyllelse finns främst inom målområdet "patient" men även inom målområdena "verksamhetsresultat" och "ekonomi". Vi ser också en risk i den *höga sjukfrånvaron* bland personalen samt att det från flera av verksamhetsområdena signaleras om en *ökad stress bland* medarbetarna. Landstinget riskerar även att få vitesföreläggande från Arbetsmiljöverket.
- Det *saknas redovisning av de stora ekonomiska åtaganden som landstinget har* främst i Regionförbundet i Jämtlands län samt via förbundet i Norrtåg AB och Länstrafiken.

1.2 LAGSTIFTNING OCH GOD SED

Landstinget skall enligt Lag om kommunal redovisning och God redovisningssed minst en gång under räkenskapsåret upprätta en särskild redovisning (delårsrapport) för verksamheten från räkenskapsårets början.

- Minst en rapport skall omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.
- Delårsrapporten bör omfatta även de kommunala företagen.
- Delårsrapporten skall innehålla en översiktlig redogörelse för utvecklingen av landstingets verksamhet och resultat sedan föregående räkenskapsårs utgång.
- Delårsrapporten bör åtminstone innehålla förvaltningsberättelse, resultaträkning och balansräkning. Därutöver bör även finansieringsanalys och relevanta noter ingå.
- Uppgifter för samma rapportperiod under det närmast föregående räkenskapsåret ska också lämnas om det inte finns skärskilda hinder.
- I delårsboks slutet bör kommenteras den troliga utvecklingen under resterande del av innevarande räkenskapsår.

Kommunallagen 8 kap. 5, 5a §§ ställer krav på att budgeten skall vara i balans och att budget och flerårsplan skall innehålla finansiella mål samt mål och riktlinjer för verksamheten. Målen skall följas upp kontinuerligt och det är landstingsstyrelsens ansvar att i delårsrapporten och årsredovisningen utvärdera måluppfyllelsen.

Revisorernas uppgift vid granskning av delårsrapporter är enligt föreskrifterna i kommunallagen 9 kap. 9a § att bedöma om resultatet i delårsrapporten, som enligt 8 kap. 20 a § skall behandlas av fullmäktige, är förenligt med de mål fullmäktige har beslutat.

1.3 GRANSKNINGENS GENOMFÖRANDE

Landstingsstyrelsen behandlade delårsrapporten per augusti 2013 vid sitt sammanträde den 1-2 oktober. Underlag till föreliggande bedömning är landstingsstyrelsens delårsrapport till fullmäktige, styrelsens protokoll med handlingar och uppgifter som framkommit i de granskningsinsatser som revisorerna i enlighet med revisionsplan för år 2013 hittills har genomfört.

Förutom en översiktlig granskning av delårsrapporten har granskningen även omfattat studie av protokoll och andra relevanta dokument samt övrig bokslutsdokumentation i form av specifikationer. Vi har inte i detalj granskat att räkenskaperna är riktiga. Istället

har rimlighetsanalyser gjorts med hjälp av översiktliga analyser kombinerat med stickprovskontroller.

1.4 RESULTAT

1.4.1 Delårsrapporten

Delårsrapporten innehåller i stort den översiktliga redovisningen av ekonomi och verksamhet i landstinget, bolagen och stiftelsen som lagen föreskriver. Vi noterar att rapporten utvecklats i och med tillkomsten av redovisningen av den översiktliga avstämningen av landstingsplanens framgångsfaktorer. Även redovisningen av det ekonomiska utfallet per centrum har utvecklats och ger i nuvarande form en tydligare bild av avvikelsen i förhållande till budgetomslutningen.

Delårsrapporten saknar dock, till skillnad mot delårsrapporten för motsvarande period 2012, redovisning av Hälsovalet. Det saknas även en redovisning av hur god ekonomisk hushållning kommer att kunna uppnås.

Enligt rekommendation 22 från RKR (Rådet för kommunal redovisning) ska händelser av väsentlig betydelse redovisas i förvaltningsberättelsen. Vi noterar att redovisning av stafettläkarstoppet saknas i delårsrapporten avseende konsekvenser för måluppfyllelsen.

I delårsrapportens avsnitt "Landstingets engagemang i bolag och stiftelser" redovisas delårsresultat och helårsprognos för Landstingsbostäder i Jämtland AB och Stiftelsen Jamtli. Det saknas dock en redovisning av de engagemang i form av tämligen stora ekonomiska åtaganden i främst Länstrafiken och Norrtåg (indirekt via Regionförbundet) som landstinget har och där kommande ytterligare kostnader redan nu är kända. Vi noterar vidare att engagemangsöversikten även innehåller den numera inaktuella Ideell förening för bildandet av Region Mitt Sverige.

Vår bedömning

Delårsrapporten har utvecklats på ett positivt sätt i vissa delar och vi noterar att våra synpunkter på förbättringar i vissa fall hör sammats, detta gäller återredovisningen av framgångsfaktorerna samt redovisningen av utfallet per centrum.

Delårsrapporten kan dock utvecklas ytterligare enligt följande:

- Vi rekommenderar att redovisning av Hälsovalet återinförs i delårsbokslutet bl. a för att tillgodose kravet om transparens.
- Redovisningen av "Landstingets engagemang i bolag och stiftelser" bör ses över bland annat avseende innehållet i "koncernen". Inaktuella organisationer bör avvecklas.
- Delårsrapporten bör enligt vår mening kompletteras med uppgifter om väsentliga finansiella åtaganden för landstinget. Främst gäller detta det åtagande som följer av medlemskapet i Regionförbundet Jämtland men även Länstrafiken AB och Norrtåg AB som ägs av Regionförbundet i Jämtlands län men som finansieras av landstinget.

1.4.2 Fastställda mål

Vi konstaterar att fullmäktige, i Landstingsplanen 2013-2015, fastställt ekonomiska mål samt mål för verksamheten i enlighet med tidigare nämnda krav i kommunallagen.

Målområden är; *Patient, Medarbetare, Samhälle, Verksamhetsresultat*. Till dessa finns underliggande framgångsfaktorer.

1.5 RESULTATKRAV

Prognos och budget

	Prognos för helår 2013		Årsbudget Resultat 2013
	April	Augusti	
Centrum	-54,4	-22,8	
Landstinget totalt	-172,2	- 140,6	0

Verksamhetsområdenas samlade prognos (inklusive finansförvaltningen) visade vid *aprilprognosen* på ett helårsresultat på - 54,4 mkr och för landstinget som helhet prognostiserar - 172,2. För motsvarande uppgifter *per augusti visar prognosen - 22,8 mkr respektive -140,6 mkr*. Prognosen för helår har förbättrats sedan april men till detta ska också läggas det *underskott som landstinget har att täcka (utifrån balanskravet) från tidigare år på 36,7 mkr för 2013*. Totalt har landstinget att täcka underskott för åren 2009-2012 (undantag för 2010) på 139,6 mkr.

I samband med landstingsstyrelsens behandling av delårsbokslut per april beslutades att "kravet på nollresultat ligger kvar".

Efter åtta månader har landstinget endast klarat att hämta hem 0,9 mkr av "*kömiljarden*". Anledningen uppges vara att man inte klarat besöksdelen mer än för månaderna mars och maj och behandlingsdelen endast för en av de 8 månaderna (mars).

Resultat

År	2012	2013	Försämring
Resultat delår augusti	+22,7 mkr	-64,7 mkr	86,7 mkr

Resultatet per augusti uppgick till -64,7 mkr (inkl. Rips 117,8 mkr) vilket är *en försämring med 86,7 mkr* jämfört med augusti 2012. *AFA återbetalningen* under året har förbättrat resultatet med *47mkr*. *Utan dessa engångsmedel skulle resultatet varit ett underskott på 111,7 mkr*.

2012 ingick AFA medel med 48,2 mkr.

Vår bedömning

Vi instämmer med landstingsstyrelsen i deras bedömning om att den ekonomiska situation är mycket bekymmersam och vi konstaterar att ekonomin är långt ifrån att vara i balans. Tidigare års underskott kommer enligt uppgift inte att kunna hämtas in under planperioden.

1.5.1 Beslut i landstingsstyrelsen

Vi noterar och ser positivt på att styrelsen fattat beslut om en rad åtgärder i syfte att komma tillrätta med det bekymmersamma ekonomiska läget. Vi kan dock inte finna att de olika åtgärderna beräknats avseende vilken besparing dessa kan ge och vilka konsekvenser åtgärderna kan få.

Vår bedömning

Konsekvensanalyser

I vårt utlåtande avseende delårsbokslut per april uppmärksammade vi på vikten av konsekvensanalyser när det gällde beslutet om stafettläkarstoppet fr.o.m 1 juni och även för beslutet om stopp för resor, konferenser, kurser mm. "Vid Landstingdirektörens ledningsgruppsmöte 14/8 fattades beslut att göra en samordnad riskanalys för hälso- och sjukvården med anledning av stafettläkarstoppet, patientsäkerhet, arbetsmiljö, uppföljningar mm"¹. Analysen har genomförts med identifiering av en stor mängd riskområden.

Beslutet om stopp för resor, konferenser, kurser mm saknar, enligt vad vi erfarit vid protokollsgranskningen, fortfarande analys av konsekvenser med koppling till behovet av aktuella kompetenser och till beräknad besparing. I en kunskapsintensiv verksamhet bör fortbildning, enligt vår mening, ingå som en del i den ordinarie verksamheten och präglas av långsiktighet i styrningen för att säkerställa en säker och effektiv verksamhet.

Balanskravet är miniminivån

En ekonomi i balans d.v.s. att intäkterna är lika stora eller större än kostnaderna är som vi tidigare påtalat *endast en miniminivå när det gäller ekonomisk hushållning*. Den stora utmaningen blir att klara en god ekonomisk hushållning d.v.s. att bland annat bygga upp en buffert så att verksamheten kan bedrivas samtidigt med stora framtida pensionsåtaganden. Vi noterar att styrelsen vid mötet den 28 augusti uppdragit till landstingsdirektören "att till landstingsstyrelsens möte i november presentera en långsiktig plan för att uppnå en god ekonomisk hushållning i landstinget".

Verksamhetsmålen behöver ökad uppmärksamhet

Verksamhetsmål och mål för personalen har fått en något undanskymd plats på grund av uppmärksamheten på de ekonomiska problemen. Vi noterar att *utfallet i delårsbokslutet visar på svårigheter att klara, för patientsäkerheten, viktiga mål*. Vi ser också en risk i den *höga sjukfrånvaron* bland personalen samt att det från flera av verksamhetsområdena signaleras om en *ökad stress bland* medarbetarna. Landstinget riskerar även att få vitesföreläggande från Arbetsmiljöverket.

1.5.2 Landstingsstyrelsens delårsbokslut augusti 2013

Ekonomiska mål

I delårsbokslutet per 2013-08-31 redovisas ett resultat på - 64,7 mkr (inkl återbetalningen från AFA 47 mkr och ökad kostnad på 117,8 mkr p.g.a. Ripsräntan). Under samma period 2012 uppgick resultatet till + 22,7 mkr (inkl AFA medel 48,2 mkr men dock ing-

¹ Rapport - Samordnad riskanalys för hälso- och sjukvården med anledning av Stafettläkarstoppet i Östersunds Primärvårdsområde och dess följd effekter

en extrakostnad i form av Rips) och *helårsresultatet 2012 slutade med ett underskott på mkr - 92,2 mkr.*

I den av styrelsen presenterade delårsrapporten ingår en *prognos per helår 2013 som visar ett resultat på - 140,6 mkr* inkl. Rips 117,8 mkr. Budget med ett nollresultat för helår 2013 ligger kvar. *För att uppnå balanskravet borde dock överskottet uppgå till 36,7 mkr* p.g.a. det underskott från 2009 som enligt balanskravet också ska täckas under 2013.

Hittills i år har landstinget erhållit *68,9 mkr (AFA medel och skatter och generella statsbidrag) i ytterligare intäkter* som inte varit budgeterade.

Den ekonomiska avvikelsen för verksamhetsområdena för de första åtta månaderna visar på ett överskott mot budget med *43,4 mkr* och en *prognos för helår med underskott på 22,8 mkr.*

Kostnaderna för riks- och regionvård har ökat endast marginellt 0,9 procent jämfört med motsvarande period 2012. *Kostnaderna för Läkemedel* har enligt delårsbokslutet minskat jämfört med föregående års kostnader.

Vi konstaterar att de ekonomiska målen för "*nettokostnadsutveckling*" i landstingsplanen inte uppnåtts. Ökningen har uppgått till 2,5 procent jämfört med föregående års motsvarande period 2012. *Investeringar är enligt landstingsplanen beslutade till 85 mkr*, utfallet för de åtta första månaderna uppgår till 56,5 mkr. Vi noterar dock att *ytterligare investeringar planeras och totalt för 2013 kommer investeringsutgiften att uppgå till 140 mkr.*

Kostnaderna för *läkare från bemanningsföretag* under perioden januari till juli är *i princip den samma som motsvarande period 2012. Totalkostnaden för bemanningsföretag och arvodesanställda läkare har dock ökat* p.g.a. av att kostnaderna för den sistnämnda gruppen ökat. Vi konstaterar dock att det saknas uppgifter om den merkostnad som följer av att anlita stafettläkare i stället för att bemanna med fast personal.

Kömiljarden

För att få del av "*kömiljarden*" krävs att landstinget klarar att erbjuda lägst 70 procent av patienterna besök och/eller behandling inom 60 dagar. Per den sista augusti hade landstinget klarat gränsen för besök endast två månader (mars och maj) och för behandling endast en månad (mars). Under årets första åtta månader har landstinget därför endast erhållit 0,9 mkr.

Vår bedömning

Mot bakgrund av det som ovan redovisats bedömer vi att det finns en *stor osäkerhet om landstinget kommer att nå målet om beslutat nollresultat för 2013.* Erfarenhetsmässigt försämras ekonomin under höstmånaderna och det krävs därför extra stor uppmärksamhet på kostnadsutvecklingen under denna period. Vi rekommenderar att *tidigare års underskott redovisas i de ekonomiska översikterna* så att landstingets totala ekonomiska situation framgår på ett tydligare sätt.

Vi uppmärksammar ånyo på den *risk som jakten på "kömiljarden" och liknande pengar kan komma att medföra om det inte sker en kontinuerlig uppföljning av exempelvis tillgängligheten för andra patientgrupper som inte omfattas av "kömiljarden".*

Till redovisningen avseende *stafettläkarkostnaden* bör det enligt vår mening tillföras en *jämförande redovisning av kostnaden för motsvarande läkartid med ordinarie läkarresurs*.

Verksamhetsmål

I landstingsplanen för 2013-2015 finns fyra målområden och 35 framgångsfaktorer som utgjort underlaget för landstingsdirektörens verksamhetsplan som omfattas av 21 målvärden. Av dessa har 8 målvärden uppnåtts medan 9 målvärden avviker mer än 10 procent från målvärdet och 3 avviker mer än 5 procent, 1 målvärde saknar uppgifter.

Insatserna för att förbättra tillgängligheten har fortfarande inte gett önskat resultat. *Situationen har försämrats sedan föregående år*. Jämtlands läns landsting ligger under riksgenomsnittet både för besök och för behandling inom specialiserad vård.

Arbete med *Lean* och *kapacitets- och produktionsplanering* har under 2013 startats upp med bl.a. utbildning, med hjälp från Mittuniversitetet, till samtliga chefer.

Vår bedömning

Landstingsstyrelsen redovisar i delårsbokslutet att de *mål för verksamheten som fullmäktige beslutat om, i flera väsentliga delar inte nåtts*. Bristande måluppfyllelse finns främst inom målområdet "patient" men även mål inom "verksamhetsresultat" och "ekonomi".

Den osäkerhet som framkommer i delårsbokslutet när det gäller måluppfyllelse anser vi vara mycket oroväckande. Det behövs enligt vår mening ett ökat fokus på verksamheten d.v.s. produktion och kvaliteten. Vi ser positivt på att patientsäkerhetsenhet inrättats vilket enligt uppgift har stärkt resurserna för att kunna genomföra handlingsplan för patientsäkerhet.

Vi ser även positivt på landstingets utvecklingsarbete med Lean där kapacitets- och produktionsplanering ingår. Ett arbete som enligt uppgift dock inte främst syftar till minska kostnader och som därför enligt vår bedömning måste kombineras med andra kraftfulla åtgärder för att åstadkomma en ekonomi i balans för landstinget.

Koncernföretagen

I enlighet med RKR:s rekommendation 8.2 har landstinget ingen skyldighet att upprätta sammanställd redovisning i delårsbokslutet. Däremot bör delårsresultat samt helårsprognos för respektive bolag redovisas enligt RKR 22. I delårsbokslutet per augusti redovisas nämnda uppgifter för Landstingsbostäder och Stiftelsen Jämtli.

Landstinget har engagemang i samordningsförbund, gemensamma nämnder, regionförbund mfl. Via sitt medlemskap i Regionförbundet i Jämtland har landstinget ett omfattande finansiellt åtagande i Norrtåg AB och Länstrafiken AB vilket inte framkommer i delårsbokslutet. Enligt uppgifter i delårsbokslutet följs detta upp i årsredovisningen 2013.

Vår bedömning

Stora finansiella åtaganden i främst Regionförbundet Jämtland bör kunna utläsas även i delårsrapporter.

Balans och resultaträkning

Det saknas ett uttalande om redovisningsprinciper och beräkningsmetoder jämfört med den senaste årsredovisningen liksom relevanta noter.

Vår bedömning

Vi rekommenderar att landstinget i sina delårsrapporter tillämpar RKR:s rekommendation nr 22 om uttalande av redovisningsprinciper och beräkningsmetoder.

För att kunna värdera posterna i balans- och resultaträkningen bör dessa specificeras i noter. Speciellt gäller detta när posterna väsentligt förändrats från föregående rapportering.

1.6 SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Vår sammanfattande slutsats är att det ekonomiska resultatet och det resultat för verksamheterna som redovisas i delårsbokslut per augusti 2013 i flera väsentliga delar inte uppfyller de mål som fullmäktige beslutat.

För Jämtlands läns landstings revisorer

Mona Nyberg
Ordförande

Annelie Bengtsson
V ordförande